

*Горан Милашин**

(Универзитет у Бањој Луци, Филолошки факултет)

ИНДИВИДУАЛИЗМИ НА ДРУШТВЕНИМ МРЕЖАМА У СВЈЕТЛУ МУЛТИМОДАЛНОСТИ

Новоречје, 2024, бр. 11

У раду се говори о индивидуализмима на друштвеним мрежама Инстаграм, Икс (Твитер) и Фејсбук, и то онима који су интегрисани у мултимодални текст. Мултимодалност представља карактеристику свих текстова сачињених од средстава природног језика, звука, музике, слика и других графичких елемената у различитим комбинацијама, а у овом истраживању фокус ће бити на примјерима гдје се индивидуализам појављује у вербалној компоненти текста, док визуелни дио – фотографија, слика и др. – открива семантику лексеме или помаже њеном бољем разумијевању. Задатак истраживања јесте да се из угла дериватологије и мултимодалне анализе дискурса размотре начини грађења издвојених индивидуализама, њихова мотивација и преплитање са визуелним сегментом текста као вид симбиозе различитих семиотичких ресурса.

Кључне ријечи: индивидуализми, друштвене мреже, мултимодалност, творба ријечи, српски језик.

1. Уводна разматрања

1.0. Предмет рада јесу индивидуализми на друштвеним мрежама Инстаграм, Икс (раније Твитер) и Фејсбук, тачније они који су укључени у неки мултимодални текст, тј. текст сачињен од средстава природног језика у комбинацији са звуком, музиком, сликом и другим графичким елементима. Типичне примјере мултимодалних текстова представљају телевизијске рекламе, филмови, хипертекстови на интернету, али се њима могу придружити, нпр., и неки традиционално штампани текстови, попут дјечјих сликовница или реклама у часописима, у којима се на различите начине кори-

* goran.milasin@flf.unibl.org; ORCID 0000-0002-6502-5976.

сте типографија и боја, а такође и позоришне представе, гдје је вербална компонента само дио сложеног семиотичког система (Wales 2011: 279).

1.1. Посљедњих неколико деценија истраживачи који се баве анализом текста и дискурса све више су увиђали да разматрање елемената природног језика изоловано од осталих комуникацијских средстава, односно од контекста, није довољно за потпуно разумијевање образаца комуникације. На темељу тог сазнања, у другој половини двадесетог вијека развили су се лингвистички правци који су узимали у обзир дијалектички однос језика и друштва или су своје modele засноване на проучавању вербалних компонената текста допуњавали укључивањем контекста. С друге стране, иако су мултимедијалност и мултимодалност, као комбинације писања, говора, визуелног представљања, звука, музике итд., одувјек били обиљежја људске комуникације, тек су се релативно скоро аутори почели занимати и за улогу других компонената, попут визуелних и аудитивних, у произвођењу значења текста, а томе је нарочито допринио развој нових технологија и интернета (о томе в. нпр. Ventola et al. 2004). Наиме, лингвисти су схватили како се јаснија слика савремене људске интеракције и различитих начина споразумијевања може добити једино освјетљавањем свих комуникацијских средстава и њихове семиотичке симбиозе у модерним дискурсним свјетовима. Тако су настале три главне теоријске парадигме усмјерене на мултимодалност: мултимодална социјална семиотика (енгл. Multimodal Social Semiotics – MSS) (Kress, van Leeuwen 1996), мултимодална анализа дискурса (енгл. Multimodal Discourse Analysis – MDA) (O'Halloran 2004) и мултимодална анализа (интер)акције (енгл. Multimodal (Inter)action Analysis – MIA) (Norris 2004), а оне се разликују према фокусу истраживања и методологији. У овом раду теоријско-методолошки основац биће мултимодална анализа дискурса. Она својим апаратом омогућава истраживачу да издвоји семиотичке ресурсе који имају улогу у комуникацији, да утврди како они заједно функционишу и у ком су степену релевантни, а овдје ће таква анализа, у комбинацији са дериватолошким описом, помоћи да се уоче сви елементи који су неопходни за творбу индивидуализама и њихово разумијевање у мултимодалним текстовима на друштвеним мрежама.

1.2. Индивидуализми, тј. индивидуална лексика, представљају један од периферијских лексичких слојева (в. нпр. Штасни 1997/1998; Оташевић 2008; Драгићевић 2011, 2018: 228–237). У лингвистичкој литератури често се укрштају термини којима се означавају нове ријечи у неком језику – *индивидуализам*, *оказионализам*, *неологизам*, *кованица*, *хапакс* и *потенцијална ријеч* (о томе в. нпр. Драгићевић 2009, 2011, 2018: 216–247, 2020; Štebih Golub 2012). „Терминолошка неусаглашеност”, како истиче Рајна Драги-

ћевић, „произлази из чињенице да сви наведени термини означавају појмове са нејасним границама и да се ти појмови додирују и у већој или мањој мери преклапају сегменте својих садржаја” (2011: 48–49). Према најзаступљенијем схватању у савременој славистици (в. Драгићевић 2020: 109), *индивидуализми* се у овом раду дефинишу као први пут регистроване лексеме, а дијеле се на *оказионализме* и *потенцијалне ријечи*. Оказионализми имају неуобичајену структуру или садрже нераспрострањено творбено средство, док потенцијалне ријечи по свему личе на постојеће будући да потичу од општепознате мотивне ријечи, садрже продуктивну творбену основу и суфикс, али нису регистроване и за њих нема више од једне потврде или малог броја њих.

1.3. Тежња за грађењем нових ријечи необичне структуре, како су показала досадашња лингвистичка истраживања, може се уочити, прије свега, у књижевноумјетничком, публицистичком и рекламном дискурсу (в. Katnić Bakaršić 2001: 110; Jeffries, McIntyre 2010: 46–50; Štebih Golub 2012, 2017; Милашин 2021a), а посебно у језику на интернету (в. Štebih Golub, 2016; Милашин 2016, 2021b), будући да се онлајн комуникација често заснива на креативној употреби језика, односно иновативној језичкој игри, па је потребно непрестано изучавати нове могућности које нуде дигитални медији како би се објаснило функционисање језика у технолошкој ери. С тим у вези, будући да, колико нам је познато, не постоје студије посвећене индивидуализмима интегрисаним у мултимодалне текстове на друштвеним мрежама, у фокусу овог истраживања, као што је на почетку речено, биће примјери индивидуалних ријечи на Фејсбуку, Иксу и Инстаграму, и то они који се појављују у текстовима гдје постоји интеракција вербалног и визуелног кода. Основни циљеви јесу да се такви индивидуализми идентификују, да се сагледају са становишта начина грађења, да се утврди зависи ли њихово разумијевање од симбиозе различитих семиотичких ресурса, те да се установе њихове функције, а у складу са резултатима већ поменутих ранијих студија, полази се од слједећих претпоставки:

- Индивидуализме у мултимодалним текстовима на друштвеним мрежама углавном чине оказионализми.
- Највећи број индивидуализама који су предмет испитивања настаје сливањем.
- Анализирани индивидуализми нису разумљиви без контекста.
- Њихова главна функција јесте стварање комичног ефекта.

1.4. Истраживање чији се резултати износе у овом раду спроведено је од 2020. до 2024. године, а корпус сачињава 114 примјера са Фејсбука, Икса и Инстаграма. Овај језички материјал ексцерпиран је из доступних објава, а требало би да представља основу за доношење закључака о

основним тенденцијама у грађењу и функционисању индивидуализама у мултимодалним текстовима на друштвеним мрежама. Због специфичности самог корпуса, односно могућности које нуди развој технологије и електронске комуникације, поједине издвојене ријечи имају више потврда. Наиме, дешава се да неки корисник употреби ковану коју изазове пажњу, па се њоме затим и остали почну служити или пак репостовати поруку у којој се она налази, уз позитиван или негативан коментар. То, међутим, није био разлог да се овакви примјери искључе из анализе, будући да они имају друга важна својства индивидуалне лексике: јединственост (и формалну и значењску), нарочиту функцију која се остварује као концентрација информација и остваривање посебних стилских ефеката, зависност од контекста и неузуалност, која их раздваја од неологизама.¹

2. Резултати и дискусија

2.0. Сви анализирани индивидуализми могу се сврстати у околионализме будући да су грађени у складу с непродуктивним творбеним типовима или с неким одступањима од уобичајеног творбеног модела, а уз то их одликује експресивност и зависност од контекста. Њихов највећи дио (91,23%) чине сливенице, док је много мање суфиксалних изведеница, твореница насталих комбинацијом слагања и суфиксације те сложеница. Као мотивне ријечи за настанак сливеница из корпуса појављују се и домаће и ријечи из других језика, углавном енглеског. Релативно често у тој су функцији и имена познатих личности.

2.1. Велики број сливеница иде у прилог ставу Ранка Бугарског да су се творенице ове врсте код нас већ усталиле и друштвено афирмисале, а да је интернет вишеструко убрзао њихов настанак и дисеминацију (Bugarški 2019: 151). Под утицајем језичке глобализације, тј. експанзије енглеског, како се оправдано претпоставља, сливање је у српском језику постало популарно и продуктивно током деведесетих година XX вијека, и то тако што су испрва неке готове бленде позајмљене, а онда су се по овом моделу почеле градити ријечи од домаћег језичког материјала (о томе в. нпр. Bugarški 2006: 189–191, 2019: 22–25; Томић 2019: 62). С обзиром на то да говорници српског језика на друштвеним мрежама врло често преводе објаве на енглеском језику, не би било неосновано тврдити да и подстицај за грађење сливеница у склопу мултимодалних текстова треба тражити у ен-

¹ Ове критеријуме приликом анализе сливеница у хрватском медијском и рекламном дискурсу примјењује Барбара Штебић Голуб (Štebih Golub 2017). Наиме, и она примјере који су потврђени више пута, што је условљено природом корпуса и савременим телекомуникацијским могућностима, сврстава међу околионализме уколико имају друга обиљежја „пригодница”.

глеским примјерима, који су бројни. Као илустрација може послужити једна објава са друштвене мреже Икс састављена од визуелне компоненте – фотографије мачке која „свира” клавир, те вербалне – индивидуализма *Meowzart*, насталог сливањем узвика за подражавање мачјег гласа и презимена чувеног композитора (Слика 1).² Овакво удружено дјеловање визуелног и вербалног сегмента текста може се уочити и у бројним другим примјерима. Тако фотографију црне мачке са полицијском капом на глави прати сливеница *rawlice* (← *raw* [’шапа’] + *police* [’полиција’]), фотографију блендера на којима су специфични британски качкети сливеница *Peaky Blenders*, у чијој се структури препознаје назив познате британске криминалистичко-драмске телевизијске серије *Peaky Blinders* (*Бирмингемска банда*), а уз фотографију мачке са тамним дијеловима крзна испод очију, налик размазаној маскарни, долази порука *Her meowscara is ruined*, са сливеницом *meowscara*.

Слика 1. Примјер мултимодалног текста са енглеском сливеницом *Meowzart* (<https://x.com/ShouldHaveCat/status/1375507731075899395>, приступљено 30. 11. 2024)

² Корпус чији је извор интернет није трајан – многи профили бивају деактивирани, а многи искази и слике свакодневно се бришу. Такође, важна је и заштита приватности корисника профила. У овом раду емпиријску основу чине примјери узети само са профила подешених тако да нису доступни искључиво одређеном кругу пријатеља (дакле незаштићени су, јавни), а ради уштеде у простору доноси се без упућивања на корисничко име, без времена објављивања/преузимања и без хиперлинка који води ка профилу корисника, осим у случају илустрација.

2.1.1. Називи за животиње и лексеме повезане са животињским свијетом, попут узвика за подражавање њиховог гласа, како је анализа показала, представљају најважније извориште процеса сливања, будући да је 44,23% издвојених сливеница мотивисано њима. То су: *баба кера* (← *баба сера* + *кер*), *Бизона Замфирова* (← *бизон* + *Зона Замфирова*), *бициглиста* (← *бициклиста* + *глиста*), *Владета Керотић* (← *Владета Јеротић* + *кер*), *Елвис Псисли* (← *Елвис Присли*³ + *пас*), *жардикера* (← *жардињера* + *кер*[а]), *Икер Пасиљас* (← *Икер Касиљас* + *кер* + *пас*), *Икера* (← *Икеа* + *кер*[а]), *капуљмачка* (← *капуљача* + *мачка*), *каскакер* (← *каскадер* + *кер*), *кафекерија* (← *кафетерија* + *кер*), *квакакола* (← *ква* + *кока-кола*), *Кер Бредшо* (← *Кери Бредшо* + *кер*), *кержуал* (← *кер* + *кежуал*), *кравуч* (← *крава* + *кауч*), *крмачка* (← *крмача* + *мачка*), *кучак* (← *куче* + *ручак*), *кученик* (← *куче* + *ученик*), *лај ти стручњак* (← *лајати* + *ај-ти стручњак*), *Мала Псирена* (← *Мала Сирена* + *пас*), *Матија Керћковић* (← *Матија Бећковић* + *кер*), *мацкина* (← *маца* + *вакцина*), *мишлити* (← *миш* + *мислити*), *мјавати* (← *мјау* + *давати*), *мјаушарац* (← *мјау* + *мушарац*), *пандати* (← *панда* + *падати*), *пандачинка* (← *панда* + *палачинка*), *папкуче* (← *папуче* + *куче*), *пас гитара* (← *пас* + *бас-гитара*), (*пливање за*) *пасни крст* (← [*пливање за*] *часни крст* + *пас*), *паста кербонара* (*пас* + *кер* + *паста карбонара*), *паџофне* (← *паџов* + *патофне*⁴), *прасници* (← *прасе* + *празници*), *Псадактар* (← *пас* + *адактар*), *Псатија Керћковић* (← *Матија Бећковић* + *пас* + *кер*), *псаћатела* (← *пас* + *страћатела*⁵), *писмени* (← *пас* + *писмени*), *псудент* (← *пас* + *студент*), *ракуноводство* (← *ракун* + *рачуноводство*), *сунцокер* (← *сунцокрет* + *кер*), *суперкериој* (← *суперхериој* + *кер*), *Фока которска* (← *фока* + *Бока которска*), *хеликопкер* (← *хеликоптер* + *кер*), *чича маца* (← *Чича Дража* + *маца*), *шалкеруша* (← *шалтеруша* + *кер*) и *шахпланинац* (← *шах* + *шарпланинац*).

Све ове сливенице пригодне су, сковане за потребе одређеног мулти-модалног текста, у функцији остваривања неких стилских ефеката, прије свега комичног, који је понегдје праћен иронијом. Заједничко им је то што без визуелне компоненте текста њихова семантика није прозирна. Тако значење индивидуализма *баба кера* постаје јасније тек када се погледа фотографија малог пса који извирује испод врата кабине у неком јавном тоалету, значење индивидуализма *мишлити* када се погледа цртеж на коме је

³ Ради се о устаљеној, али погрешној транскрипцији: енгл. *Presley* (изговара се *Пресли*).

⁴ Ова варијанта одомаћена је у разговорном језику, али није стандардна: треба да гласи *пантофле*, према њем. *Pantoffel*.

⁵ По правилима транскрипције требало би да буде *страчатела*, према итал. *straciatella*.

представљен миш како замишљен лежи, значење индивидуализма *ракуноводство* тек када се види слика на којој је ракун у одијелу, у канцеларији, а мотивација индивидуализма *сунцокер* може се схватити тек на основу фотографије пса који има латице сунцокрета око главе (Слика 2).

Слика 2. Мултимодални текст са сливеницом *сунцокер* (https://x.com/njegoss_treci/status/1532610724169760768, приступљено 30. 11. 2024)

Симбиоза различитих семиотичких ресурса омогућава да се увиди како *бициглиста* означава глисту на бициклу, *Елвис Писли* пса који има фризуру и наочаре какве је носио славни пјевач, *жардикера* пса у жардинијери, *капуљмачка* мачку у капуљачи, *квакакола* патку са етикетом и чепом кока-коле на себи, *псудент* и *кученик* пса који сједи у школској клупи и гледа у бијели папир испред себе, *Псадактар* пса са тамним обрвама (Адактар је назив београдске академије за микропигментацију, познате по исцртавању обрва), *Фока которска* фоку са црногорском капом на глави и сл. Занимљив примјер представља индивидуализам *мјавати*, забиљежен у склопу исказа *Ја сам крив само што сам мјаво*, због тога што разумијевање његове семантике захтијева уочавање физичке сличности између мачке на фотографији и Хариса Џиновића (Слика 3), али и упућеност у детаље пјевачевог развода и његову изјаву поводом тога: „Ја сам крив једино што сам давô”.

Слика 3. Мултимодални текст са сливеницом *мјавати* (https://x.com/gangsta_kid/status/1842642490257740230, приступљено 30. 11. 2024)

2.1.2. Релативно бројну групу сливеница чине и оне које су мотивисане именима домаћих пјевачица и пјевача. То су: *Аца Украс* (← *Аца Лукас* + *украс*), *Бађионичар* (← *Бађи* + *мађионичар*), *бренбоставити* (← *Брена* + *претпоставити*), *Вог Андрија* (← *Вог Адрија* + *Андрија* [*Ера Ојданић*]), *Ким Карадиновић* (← *Ким Кардашијан* + [*Инди*] *Арадиновић*), *Ники Минажнатовић* (← *Ники Минаж* + [*Цеца*] *Ражнатовић*), *топозиција* (← *Топалко* + *опозиција*), *Тупалко* (← *Тупак* [*Шакур*] + *Топалко*) и *турбославна Цеца* (← *турбо[фолк]* + *православна Цеца*). Разумијевање ових индивидуализама, створених у служби онеобичавања и стварања комичног ефекта, такође је могуће тек ако се сагледа интеракција вербалне и визуелне компоненте текста. Поменути примјерима могу се додати и сливенице у чијој се структури препознају имена двојице познатих српских јутјубера, а то су Бака Прасе и Муђа. Ради се о индивидуализмима: *Бака Невоља Ал Прасоне* (← *Бака Прасе* + *Веља Невоља* + *Ал Капоне*), *Муђар* (← *Муђа* + *Мађар*), *Муђомон* (← *Муђа* + *покемон*) и *Смуђа* (← *муђа* + *смуђ*). Први примјер дат је у опису фотографије Баке Прасета у моменту када долази у полицију, па је јасна веза са именима чувених криминалаца, *Муђар* означава Муђу са мађарском заставом на челу, *Муђомон* Муђу у мајици на којој пише *покемон*, а *Смуђа* необичног смуђа, тачније биће које

је у визуелном сегменту текста представљено тако што је Муђина глава постављена умјесто рибље. Овој групи може се придружити и сливеница *Лоликат*, која је настала сливањем имена ћерке једне наше инфлуенсерке, Лола, с именицом *уникат*, а функционише у симбиози с фотографијом Лоле и њене мајке.

2.1.3. Важно извориште процеса сливања у мултимодалном тексту, како је анализа показала, представља и политика. То потврђују сљедећи примјери: *Вило* (← *Мило Ђукановић* + *вила*), *Горан Кесић* (← *Горан Весић* + *кеса*), *Госип Броз Тито* (← *Gossip [Girl]* + *Josip Broz Tito*), *Милезабета* (← *Миле [Додик]* + *Елизабета*), *Тупанкамон* (← *тупан* + *Тутанкамон*), *Чедерер* (← *Чеда [Јовановић]* + *Федерер*) и *Чомид-20* ([*Гордана*] *Чомић* + *ковид-19* + *2020*). Ни семантика ових сливеница не би се могла потпуно разумјети без визуелне компоненте мултимодалног текста. Као илустрација може послужити индивидуализам *Чедерер*, регистрован уз фотографију на којој је глава Чеде Јовановића постављена на тијело Роџера Федерера (Слика 4), а инспирација је произашла из вијести да је Чеда Јовановић рекетом ударио власника једне клинике за физикалну терапију.

Слика 4. Мултимодални текст са сливеницом *Чедерер* (<https://www.facebook.com/photo/?fbid=1634606410039109&set=a.265841496915614>, приступљено 30. 11. 2024)

2.1.4. И имена спортиста понекад су у служби мотивних ријечи за грађење индивидуализама. Сливеница *Дијего Макарона* (← *Дијего Марadona* + *макарони*) забиљежена је уз фотографију дебелог мушкарца који игра фудбал, а *Новакије*, у склопу синтагме *патријарх тениско-васељен-*

ски *Новакије*, уз фотографију Новака Ђоковића током игре, у тренутку кад је загризао огрлицу на којој је крст. Посљедњи примјер, баш као и okazaлизам (*пливање за*) *пасни крст*, поменут приликом анализе сливеница мотивисаних називима животиња, тиче се и религије. Стога су се ова два индивидуализма могла сврстати и у групу са сливеницама *Богејављење* и *Дугојављање*, мотивисанима именицом *Богојављење*, која означава велики хришћански празник. У структури прве сливенице, *Богејављење*, препознаје се ријеч *геј*, а њену семантику објашњава фотографија групе обнажених младића након пливања за часни крст, без које ова кованица не би постигла комични ефекат. Друга сливеница, *Дугојављање*, регистрована је у склопу поруке *Дугојављање*. *Последица 5G трансмисије*, а у њеној подлози препознаје се шала на рачун вјеровања у теорије завјере и штетност 5G мреже.

2.1.5. И називи биљака, односно њихових плодова, послужили су као извор за грађење неких сливеница. Такве су: *авокада* (← *авокадо* + *када*), *авокрадо* (← *авокадо* + *красти*), *грожђед* (← *грожђе* + *ђед* / *дјед*), *кактуш* (← *кактус* + *туш*), *кромпируета* (← *кромпир* + *пируета*) и *ташина-нас* (← *ташина* + *ананас*). У њима је наглашена функција стварања зачудности, али и комични ефекат. Ни њихово разумијевање не би било могуће без визуелне компоненте текста. Цртежи и слике уз које стоје помажу, на име, рецепијенту да схвате како, нпр., *авокада* означава каду у којој се купа авокадо (Слика 5), *ташинанас* ташну у облику ананаса итд.

Слика 5. Мултимодални текст са сливеницом *авокада* (<https://www.instagram.com/p/Bt5tWfnnYnt/?igsh=aHFjMHVqNDF2OHRi>, приступљено 30. 11. 2024)

2.1.6. Релативно блиске претходнима јесу сливенице које су у вези са храном и пићем. То су: *грашно* (← *грашак* + *брашно*), *гризни штаб* (← *гриз* + *кризни штаб*), *кватро сплачони* (← *кватро стађони* + *сплачине*), *крастаклс* (← *краставац* + *pickles* [+ *сникерс*]), *мухито* (← *мува/муха* + *мохито*), *сникерставац* (← *сникерс* + *краставац*), *чмај* (← *чмар* + *чај*), *шлагано* (*шлаг* + *лагано*) и *шпагето* (← *шпагети* + *гето*). И мултимодални текстови у које су ови примјери интегрисани траже од реципијента уважавање различитих кодова у разумијевању смисла. Тако је, нпр., значење индивидуализма *мухито* могуће у потпуности схватити само на основу фотографије уз коју стоји, а гдје је приказана чаша с напитком по којем пливају муве. Надахнуће за творбу оказионализама *крастаклс* и *сникерставац* била је енглеска кованица *snickles*, заједно са пратећом фотографијом киселих краставаца с препознатљивим пуњењем чоколадице сникерс (*Snickers*). Друга сливеница, *сникерставац*, може се сматрати успјешнијом јер су у другој, хибридној, српско-енглеској бленди *крастаклс* сливене ријечи са истим или сличним значењем – краставац и *pickles* (‘кисели краставци’), а изгубио се назив чоколадице, који се налази у структури оригиналне творенице, тј. прототворенице. Индивидуализам *грашно* забиљежен је у склопу поруке: *Па ово је злочин! Не сам производ, него што га нису назвали ГРАШНО*, а у вези је са фотографијом кесице брашна на чијој етикети пише *Брашно од грашка*. Ова сливеница, такође неразумљива без контекста, одсликава чињеницу да се у свијести просјечног говорника српског језика сливенице повезују са рекламним дискурсом, гдје су оне заиста честе.

2.1.7. Неки од већ поменутих индивидуализама, као што су *Бизона Замфирова*, *Кер Бредшо*, *Мала Псирена*, мотивисани су и именима ликова из књижевних дјела, серија, филмова и сл. Самим тим, они се преклапају са сљедећом групом твореница: *плакачу* (← *плакати* + *Пикачу*), *Хари Портир* (← *Хари Потер* + *портир*), *Хари Путар* (← *Хари Потер* + *путар*), *Хари Путер* (← *Хари Потер* + *путер*) и *Харикоптер* (← *Хари Потер* + *хеликоптер*). Као што се може видјети, име Харија Потера у чак четири примјера послужило је као мотивна ријеч за грађење индивидуализама – у два примјера заједно с пратећом визуелном компонентом указује на специфично занимање овог лика, у једном случају његово име у подлози је назива прехранбеног производа, а у једном у подлози шаљивог назива превозног средства. Свим наведеним примјерима заједничка је израженост лудичке функције и стварање комичног ефекта.

2.1.8. Сфери саобраћаја и превозних средстава доминантно припадају ови индивидуализми: *бродбус* (← *брод* + *аутобус*), *рено веган* (← *рено меган* + *веган*), *решимобил* (← *реши* + *аутомобил*), *сауди* (← *Саудијац* +

ауди) и чамцомобил (← чамац + аутомобил). Бродбус и чамцомобил инспирисани су фотографијом аутобуса који пролази кроз дубоку воду што се задржала након кише на саобраћајницама београдске Аутокоманде. *Рено веган* настао је као покушај духовитог описа аутомобила прекривеног вјештачком травом и цвијећем, а *сауди* означава ауди на који је у неком програму за измјену фотографија стављен црвено-бијели покривач за главу, дио народне ношње у Саудијској Арабији, док је *решимобил* аутомобил Баке Прасета. *Реши* у структури посљедњег индивидуализма, и уопште глагол *решити* у значењу 'некоме доскочити, побиједити некога, освојити некога и сл.', првенствено се везује за овог јутјубера и његове пратиоце (о томе в. Милашин 2021б: 739, 2021в: 74–76).

2.1.9. Сфери умјетности припадају сливенице *Клод Бебиси* (← *Клод Дебиси* + *беба*), која описује фотографију малог дјечака испред клавира, и *Механиканђело* (← *механичар* и *Микеланђело*), која стоји уз фотографију гдје је приказано како један механичар другом додаје француски кључ, а та сцена подсјећа на чувено Микеланђелово „Стварање Адама”. Двије сливенице тичу се дијелова тијела. То су *аплагуз* (← *аплауз* + *гуз*) и *вугломјер* (← *вугла* [← *глава*] + *угломјер*). Ни оне не би биле разумљиве без удруживања вербалне и визуелне компоненте текста. Индивидуализам *Коронасу-тра* настао је сливањем именице *корона* са називом добро познатог старог индијског дјела које се најчешће повезује са сексуалним позама. Визуелни дио мултимодалног текста у који је интегрисана ова сливеница састоји се од приказа дозвољених и недозвољених поза у условима пандемије ковида 19, с обзиром на прописану удаљеност међу партнерима. Сливеница *ту-жираре* (← *тужан* + *туширање*) прати цртеж тужне животиње под тушем, *хлорошавање* (← *хлор* + *орошавање*) фотографију базена, а *трутинска контрола* (← *трут* + *рутинска контрола*) фотографију предебелог полицајца у униформи.

2.2. Суфиксалних изведеница, као што је већ речено, далеко је мање у корпусу. Три примјера настала су аналошком творбом према глаголу *мајковати*, из израза *мајка мајкује* / *мајка је мајковала*, превода енглеског *mother is mothering*, који у говору младих упућује на достизање највишег степена изврсности неке женске особе вриједне дивљења и опонашања. То су индивидуализми: *зрењаниновати*, *поне(д)ељковати* и *ћановати*. Први се појављује у склопу вербалне поруке *У међувремену Зрењанин зрењанинује*, која прати фотографију телевизијског екрана гдје је ухваћен тренутак када зрењанинска телевизија КТВ емитује програм под називом „Упознај Мађаре, стекни нове другаре”. Други индивидуализам забиљежен је у поруци *Понедељак је понедељковао*, која је употријебљена као опис видеа из теретане, а том симбиозом семиотичких ресурса имплицира се како поне-

дјелјак, познат као омражен дан, врхунац своје неподношљивости достиже ако га човјек проведе радећи напорне вјежбе. Трећи глагол регистрован је у склопу поруке *Ћана је ћановала, свака част на свему икад*, уз видео пјевачице Ћане која пјева на једном крову у Дортмунду, а иначе је позната по томе што на наступе долази у камиону и сл., те тако изненађује своју публику. Ова три индивидуализма, баш као и глагол *мајковати*, настали су додавањем суфикса *-ова-* на именичке основе, према већ постојећем моделу грађења глагола попут *момковати, србовати* итд., са значењем типичног понашања.

2.2.1. Један од омиљених извора забаве на друштвеним мрежама већ неко вријеме јесте Фејсап (FaceApp), апликација која, између осталог, омогућава људима да провјере како би изгледали да су супротног пола. Ту опцију искористио је и AstroBotas, корисник Икса, па је фотографију себе као жене подијелио на свом налогу, уз опис: *Astro Botasica*. Он се послужио суфиксом *-ица* у функцији моционог знака, а индивидуализам који је помоћу њега сковао не би био разумљив без визуелне компоненте текста. Један мултимодални текст са Икса сачињен је од вербалне поруке *Виберуша... после прве чаше пинеш бившим*, са индивидуализмом *виберуша*, и фотографије неколико флаша вотке са етикетама на којима стоји име добро познате апликације Вибер (Viber). И овдје се ради о аналошкој творби, према називима ракија *шећеруша, џибруша, етилуша* и др. Посебно занимљив примјер јесте индивидуализам *кокосовске ђуфтице*, домаћи еквивалент називу слаткиша Raffaello (Ferrero), односно пандан одомаћеном називу десерта – рафаело куглице. Његова семантика била би непрозирна без фотографије овог слаткиша, а у његовом грађењу, осим суфиксације, важну улогу имала је и семантичка деривација, будући да су метафоричким пресликавањем пржене лоптице самљевеног или исјецканог меса постале куглице од кокоса.

2.3. Слагањем по принципу аналогije настала су два индивидуализма: *ватронестална (чинија)* и *гишонаслон*, а мотивацију и семантику оба примјера, односно интенцију аутора, могуће је разоткрити једино мултимодалном анализом. Прва ријеч регистрована је у поруци *Изгледа да је ватронестална*, која је одговор на објаву гдје је вербална компонента *Пукла ми је ватростална чинија усред печења* удружена с фотографијом пукнуте посуде и расуте хране у рерни. Друга ријеч забиљежена је у поруци *Руконаслон < Гишонаслон*, уз фотографију на којој црни пас по имену Гиша (име је познато пратиоцима кориснице Икса која је ово објавила) држи своју њушку на наслону за руке. Иста корисница сковала је и ријеч *прстојед*, која постаје разумљива када се погледа фотографија уз њу. На њој је, наиме, поново пас Гиша, који је својој власници загризао прст. Овај инди-

видуализам настао је аналошком творбом, према именицама *месојед*, *биљојед*, *сваштојед* итд., и то комбинацијом слагања и суфиксације. Истим овим начином настао је и индивидуализам *чокопад*, који описује фотографију бисквита и отопљене чоколаде што пада преко њега. Ова кованица, заправо, сликовито изражава појаву са слике, превасходно због јаке везе са именицом *водопад*, према којој је и творена.

3. Закључак

Анализа индивидуализама у мултимодалним текстовима показала је како корисници друштвених мрежа Икс и Инстаграм у грађењу нових ријечи најчешће посежу за сливањем у комбинацији са фотографијом или, рјеђе, видеом, како би створили ефекат онеобичености или комичности, те задржали пажњу других корисника на својој објави. Надахнуће за грађење нових ријечи представљају, у првом реду, необичне фотографије, посебно фотографије животиња у неочекиванима ситуацијама, али постоје и примјери у којима се свјесно, помоћу нових технологија или цртањем, односно сликањем, мијења или онеобичава визуелна компонента како би се направила подлога за настанак индивидуализма – преплитање садржаја вербалне компоненте одражава преплитање садржаја визуелне компоненте и обратно. Овај процес могао би се оквалификовати као креативна мултимодална игра.

За све издвојене примјере, чије је битно својство неразумљивост без контекста, може се оправдано претпоставити како никада неће постати дио општег лексичког фонда. Међутим, они нам откривају да је сливање све продуктивнији начин грађења ријечи у савременом српском језику, готово у компјутерски посредованој неформалној комуникацији, када постоји потреба за експресивним изражавањем и када се вербално жели предочити садржај неке фотографије или слике, али на занимљив начин. Мултимодалност је ту кључна јер се само у споју свих сегмената текста остварује семантичка прозирност издвојених индивидуализама.

Ово истраживање представља покушај да се понуди дручији модел анализе индивидуалне лексике, која свакако привлачи много мање истраживачке пажње него основни лексички фонд, али и да се афирмишу методе мултимодалне анализе дискурса у истраживању грађења и семантике нових ријечи у српском језику. Резултати представљени у овом раду, првенствено због несистематског прикупљања грађе, не могу се уопштавати, али могу послужити као ослонац за будућа истраживања индивидуализама у мултимодалним текстовима на интернету, њихово разумијевање и редефинисање, што ће уједно бити мали допринос освјетљавању начина на које нове технологије утичу на језик и комуникацију.

ЛИТЕРАТУРА

- Драгићевић, Рајна 2009. Потенцијалне речи у српском језику. *Научни састанак слависта у Вукове дане* 38/3, 119–127.
- Драгићевић, Рајна 2011. Лексика квалификована као индивидуална у српским дескриптивним речницима. У: Владислава Ружић, Слободан Павловић (ур.). *Лексикологија – ономастика – синтакса: Зборник у част Гордани Вуковић*. Нови Сад: Филозофски факултет, 47–57.
- Драгићевић, Рајна 2018. *Српска лексика у прошлости и данас*. Нови Сад: Матица српска.
- Драгићевић, Рајна 2020. О неологизмима у српском језику из угла припреме корпуса за израду вишетомног речника савременог српског језика Матице српске. *Јужнословенски филолог* LXXVI/1, 107–121.
- Милашин, Горан 2016. О језику Твитера са дериватолошког становишта. У: Branko Tošović, Arno Wonisch (Hg.). *Wortbildung und Internet / Словообразовање и интернет / Tvorba riječi i internet*. Graz: Institut für Slawistik der Karl-Franzens-Universität – Kommission für Wortbildung beim Internationalen Slawistenkomitee, 225–253.
- Милашин, Горан 2021a. Творбени ресурси рекламног дискурса у српском језику. У: Paweł Kowalski (red.). *Słowotwórstwo w przestrzeni komunikacyjnej*. Warszawa: Instytut Slawistyki Polskiej Akademii Nauk, 231–249.
- Милашин, Горан 2021b. Индивидуализми у језику Твитера. У: Стана Ристић, Ивана Лазић Коњик, Ненад Ивановић (ур.). *Лексикографија и лексикологија у светлу актуелних проблема: Зборник научних радова*. Београд: Институт за српски језик САНУ, 725–744.
- Милашин, Горан 2021в. Језик између јутјубера и бумера: о неким тенденцијама, новим ријечима и изразима у српском језику. У: Саша Шмуља (ур.). *Philologia Serbica. Породица и породични односи у српском језику, књижевности и култури: Зборник научних радова* (год. I, бр. 1). Бања Лука: Филолошки факултет Универзитета у Бањој Луци, 60–94.
- Оташевић, Ђорђе 2008. *Нове речи и значења у савременом стандардном српском језику: Лингвистички аспект*. Београд: Алма.
- Томић, Горица 2019. Творбено-семантичка анализа нових сливеница у српском језику. *Зборник радова Филозофског факултета Универзитета у Приштини* XLIX/2, 61–84, <http://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/0354-7795/2019/0354-77951902061T.pdf>. Приступљено 30. 11. 2024.
- Штасни, Гордана 1997/1998. Неологизми, кованице и индивидуално означене речи у *Речнику српскохрватског књижевног језика*. Прилози проучавању језика 28/29: 87–113.

*

Bugarski, Ranko 2006. *Žargon: Lingvistička studija, drugo, prerađeno i prošireno izdanje*. Beograd: Biblioteka XX vek – Krug.

- Bugarski, Ranko 2019. *Srpske slivenice: Monografija sa rečnikom*. Novi Sad: Akademaska knjiga.
- Jeffries, Lesley, Dan McIntyre. *Stylistics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Katnić Bakaršić, Marina 2001. *Stilistika*. Sarajevo: Ljiljan / Naučna i univerzitetska knjiga.
- Kress, Gunther, Theo van Leeuwen 1996. *Reading Images: The Grammar of Visual Design*. London: Routledge.
- Norris, Sigrid 2004. *Analyzing Multimodal Interaction: A Methodological Framework*. London: Routledge.
- O'Halloran, Kay L. (ed.) 2004. *Multimodal Discourse Analysis: Systemic-Functional Perspectives*. London: Continuum.
- Štebih Golub, Barbara 2012. Okazionalizmi u hrvatskome publicističkom stilu. У: Пажна Драгићевић (ур.). *Творба речи и њени ресурси: Зборник радова са четрнаесте међународне научне конференције Комисије за творбу речи при Међународном комитету слависта*. Београд: Филолошки факултет, 419–433.
- Štebih Golub, Barbara 2016. Okazionalizmi u hrvatskome jeziku na internetu. *Slavia Centralis* IX/1, 35–46.
- Štebih Golub, Barbara 2017. Stopljenice u medijskome i reklamnome diskursu suvremenoga hrvatskog jezika. *Poznańskie Studia Slawistyczne* 13, 195–208.
- Ventola, Eija, Cassily Charles, Martin Kaltenbacher (eds.) 2004. *Perspectives on Multimodality*. Amsterdam / Philadelphia. John Benjamins Publishing Company.
- Wales, Katie 2011. *A Dictionary of Stylistics*, 3rd ed. Harlow: Longman.

Goran Milašin

University of Banja Luka, Faculty of Philology

INDIVIDUALISMS ON SOCIAL NETWORKS IN THE LIGHT OF MULTIMODALITY

Summary

This paper analyses individualisms on social networks Instagram, X (formerly Twitter), and Facebook, or, more accurately, those individualisms that are integrated into a multimodal text. Multimodality characterises any kind of text which draws from language, sound, music, images or other graphic elements in various combinations. In this research, the focus was on examples where individualism appears in the verbal component of the text, while the visual part of the text (photographs, pictures, etc.) aids in the understanding of the lexeme. The aim of the research was to examine, from the perspective of derivational morphology and multimodal discourse analysis, how individualisms are formed, their motivation,

and how they interweave with the visual elements of the text as a form of symbiosis of different semiotic resources.

Keywords: individualisms, social networks, multimodality, word formation, Serbian language.